

## **Bediüzzaman Hristiyanlara veya Anzaklara şehit demiş midir? Fetret devri hakkında Bediüzzaman'ın görüşleri nelerdir?**

Son zamanlarda Bediüzzaman ve onun eserleri olan Risale-i Nur Külliyyatına yönelik bazı itirazlar yükselmeye başladı. Bir asırdır bu itirazlar yapılıyor ve hatta o yalancı peygamber bile ilan ediliyordu. Ancak 'her üren köpeğe taş atılırsa yeryüzünde taş kalmaz' kaidesine bunlara cevap vermeye değmez deniliyordu. Ancak son zamanlarda ehl-i ilim ve fazilet bazı tarikat erbabı da işin içine girince ve hatta 'Erzurum'daki bir ilahiyat profesörü 20 noktada Ehl-i Sünnete muhalefet olduğunu söylüyor' şeklinde ve imalı bir tasvip ile televizyon kanallarından açık hata yapmaya başlayınca bazı meselelerde cevap verme ihtiyacını hissediyorum. Bu tür hatalar kendi zamanında da yapılan İmam Gazali hazretleri boşu boşuna 'Faysal el-Tefrika beyn el-Islam ve al-Zındıka= Müslüman ve Zındıklar arasındaki Farklılıkları Ayıran Kriter' adlı eserini kaleme almamış.

Bu konuyu ele almak için bazı hakikatleri beraber paylaşalım:

### **1. Ehl-i Sünnet, Küfür ve İman Meseleleri**

Maalesef bu asırda Müslümanların en büyük problemi ehil olan ve olmayan herkesin ağzından 'filan kâfirdir, filan ehl-i sünnet dışındadır' gibi kelime ve cümlelerin kolaylıkla çıkmasıdır. Hâlbuki Bediüzzaman'ın yerinde ifadesiyle,

**"Avam-ı nâstan, hakaik-i diniyeyi tabir eden ancak yüzde birdir. Tabir etmemesi, bilmemesine delil olamaz. Evet, çok defa lisan, insanın tasavvuratından incelerini tabirden âciz olduğu gibi kalbindeki ve vicdanındaki inceler de akla görünmez. Hatta belâgat dahilerinden Sekkakî gibi bir zât; İmri-ül Kays veya başka bir bedevinin ibraz ettiği belâgat incelerini kavramamıştır. O halde imanın var olup olmadığı sorgu ile anlaşılır. Meselâ âmi bir adama, bütün cihetleriyle, eczasıyla kudretinde ve tasarrufunda bulunan Sâniin yarattığı bu âlemin bir cihette Sâni olup olmadığı hakkında bir sorgu yapıldığı zaman, "Hiçbir cihette değildir! Olamaz!" dese kâfirdir. Çünkü inkâr cihetinin yani Sâni'siz olamayacağının onun vicdanında sabit olduğuna delalet eder.'[1] Ayrıca**

**"Birisi dese ki, 'Bu şey küfürdür.' Yani, o sıfat imandan neş'et etmemiş; o sıfat kâfiredir. O haysiyetle, o zat küfür etti, denilir. Fakat mevsufu ise, mâsume ve imandan neş'et ettikleri gibi, imanın tereşşuhatına da hâize olan başka vasıflara malik olduğundan, o zat kâfirdir, denilmez. İllâ ki, o sıfat küfürden neş'et ettiği, yakînen**

---

**biline... Zira başka sebepten de neş'et edebilir. Sıfatın delâletinde şek var; imanın vücudunda da yakîn var. Şek ise yakînin hükmünü izale etmez. Tekfire çabuk cüret edenler düşünsünler!"[2]**

Bu önemli hatırlatmayı yaptıktan sonra iki önemli noktayı açıklamak durumundayız:

**Birincisi;** Ehl-i sünnet ve ehl-i bid'at mezhepleri kavramlarını anlamak için şu bilgileri vermek zorundayız. Mezhep kelimesi, sözlük anlamı itibariyle gidilen yol demektir. İslâm dininde çeşitli alanlardaki fikir akım ve ekollerine de mezhep denmiştir. Ancak inanç itibariyle mevcut olan mezhepler ile hukuk alanındaki mezhepler birbirine karıştırılmaktadır. Hâlbuki itikadî hükümlerle ilgili fikir ayrılıkları, İslâmın "usûl" denilen temel ilkelerini yani imanın şartlarını ilgilendirdiğinden, "ehl-i sünnet (sünnî)" ve "ehl-i bidât (bâtıl)" ayrımı söz konusu olmaktadır. Hukukî (amelî) hükümlerle alakalı fikir ayrılıkları ise "füru" denilen ve içtihadî olan esasları ilgilendirdiğinden, bu sahadaki mezhep arasında sünnî-bâtıl ayrımı söz konusu değildir. İslâm hukukundaki mezhepler, Kur'an ve sünnetin açıkça düzenlemediği konulara ait hükümlerin yine bu iki kaynaktan ancak bazı esaslara ve diğer kaynaklara müracaat edilerek tespitinde yani içtihadta ortaya çıkan fikir ayrılıklarından doğmuştur. Yoksa İslâmın temel ilkelerinde ittifak söz konusudur. Bu genel kaideyi bozan tek istisna, kurucuları Şî' olan hukuk mezheplerindedir. Bunlar, itikadî sahadaki fikir ayrılığını hukukî alana da çekmişler ve hukukî meseleleri de tamamen itikadî görüşlerine göre şekillendirmişlerdir. Bu şüphesiz yanlış bir tutumdur.

Hz. Peygamber'in ve O'nun ashabının yolundan giden Müslümanların çoğunluğu tarafından benimsenen ehl-i sünnet mezhebinin iki ayrı kolu vardır: Bu iki kol arasında 20 tane ayrıntılı meselelerdeki küçük fikir ayrılığı dışında fazla bir fark yoktur.

- A) Mâturidiye koludur.**
- B) Eş'ariye koludur.**

Bir de selef-i salihin vardır. Hz. Peygamber'in izinden ve sahabelerin de yolundan ayrılarak, İslâmın ruhuna aykırı fikirlere saplanan ve dinden olmayan fikirleri dindenmiş gibi gösteren fikir akımlarına ehl-i bid'at veya bâtıl mezhepler denmektedir. Bunlar yedi ana kola ayrılmakta iseler de biz bunlardan sadece konumuzu ilgilendiren üç grubu zikredeceğiz:

- A) Hariciler (Havâriç).**
- B) Mu'tezile.**
- C) Şia**

**İkincisi:** Bir görüşün insanları veya grupları ehl-i sünnetin dışına itebilmesi için iman

---

esaslarında ehl-i sünnete muhalefet etmesi şarttır. Mesela, Şi'îler, Sünnet kavramını, Hz. Peygamber'in ve kendilerince masum (günahsız) kabul edilen imamların sünneti olarak tarif ederler. Bu, Şîa'nın itikadî açıdan ehli bid'at olması sonucunu doğuran temel esaslardan birisidir. Eğer ikinci derecedeki meselelerde görüş ayrılığı var ise, bu insanları ehl-i sünnetin dışına itmez. Buna en güzel misal imamet meselesidir. Bununla alakalı olarak bir devirde iki halifenin caiz olup olmadığı uzun uzadıya tartışılmıştır. Her ne kadar ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğu olmamalı demişler ise de, özellikle Endülüs âlimleri buna cevaz vermişler ve Endülüs Emevi halifelerinin meşruiyetini kabul etmişlerdir. Bu noktalarda azınlığın desteklediği görüşü benimsemek asla ehl-i sünnetin dışına çıkmak demek değildir. Hz. Peygamber'e nübüvvet geldikten sonra fetret devri olup olmadığını tartışmak ta bu gruba girmektedir. Biraz sonra ayrıntılarını göreceğiz.

## 2. Bediüzzaman ve İlmî Şahsiyeti

Tarih bize gösteriyor ki, başta peygamberler ve onların gerçek mirasçıları olan din adamları olmak üzere, insanlık âlemi, büyük insanların kıymetlerini zamanında tam takdir edememişlerdir. Sonradan ise, bu takdir edememenin cezasını, hem muâsırı olan insanlar ve hem de onların nesilleri çekmişlerdir. Hemen hemen bütün peygamberler, bu hükmümüze müşahhas birer misal olarak verilebileceği gibi, İmam-ı A'zam ve Ahmed bin Hanbel gibi İslam âlimleri de, bu acı hükmü teyid eden canlı misallerdendir. Tesbitlerimize göre, asrında tam anlaşılamayan şahsiyetlerin bu asrımızdaki en güzel misali de, bu yazımızın mevzuunu teşkil eden Bediüzzaman Said Nursi'dir. İslami ilimlerdeki dâhiyane vükûfu, hususan iman hakikatleri mevzuundaki asrın anlayışına uygun harika izahları ve seksen küsur yıllık istikâmetle hak üzerinde devam eden Allah, din ve millet-i İslamiye uğrunda gayret ve mücâhedeleri bütün İslam âleminde duyulduğu ve takdir edildiği halde, hâlâ kendi ülkesinde yanlış tanınan veya tanıtılmak istenen bir şahsiyet var; o da Bediüzzaman. Bu yüz karası hale, Türk ilim adamlarının ve münevver Türk araştırmacılarının çok kısa bir zamanda son vermeleri gerekmektedir; aksi takdirde tarih, gözünü kapayıp gündüzü kendisine gece yapanları çok kötü yargılayacaktır. Cumhuriyet nesli, Bediüzzaman'ı yanlış tanımaktadır ve daha doğrusu, senelerdir devletin bütün imkânları ve bukalemun türünden aydınlar kullanılarak, Bediüzzaman, Cumhuriyet nesline kötü tanıtılmaya çalışılmıştır. Onun mücadelesini tanımayan ve eserlerini okuyup talebelerini görmeyen, câhil veya aydın her cumhuriyet nesli, Bediüzzaman, Said Nursi veya Risâle-i Nur kelimelerini duyunca, yapılan telkinler sonucu, kürtçü, bölücü, gerici ve devlet düşmanı bir insan ve eser haline bir nevi mecbur edilmiştir.

Bediüzzaman'a itiraz eden insanları birkaç gruba ayırmak mümkündür:

**Birinci Grup;** Devletin kendisidir ve bütün organlarıyla, yani MİT'i, askeriyesi, polisi ve benzeri kollarıyla devlet Bediüzzaman ile mücadele etmiştir. Suçladıkları dört nokta vardır:

- 
- 1) Kürtçülük.
  - 2) Laik düzeni yıkmaya çalışmak.
  - 3) Şeri'atçılık ve nihayet
  - 4) Tarikatçılık.

Yarım asra yakın bu suçlamalar yapıldığı halde hiçbir ciddi suç isnad edilememiştir. Bugün devlet bu tavrından vazgeçmek üzeredir.

**İkinci Grup:** Devletin borazanlığını yapan bazı bilim adamları ve yapay aydınlardır. Ayrıca tamamen din düşmanı olan bazı yazarlar da dinsizlik namına Bedüzzaman'a itiraz etmişlerdir. Bunların içinde ilahiyat profesörleri bile vardır. Neşet Çağatay ve eski Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfü Doğan bunlardandır.

**Üçüncü Grup:** Makam ve unvan elde etmek için gayret gösteren bazı bilim adamlarıdır. Bunlara örnek göstermek istemiyoruz. Bedüzzaman'ın ilmî şahsiyeti, İslam âleminde ve Türkiye dışında bütün dünyada tam olarak takdir edildiği halde, Türkiye'de özellikle ilim adamları çevresinde yeterince tanınmamıştır. Bunda, yapılan menfî propagandaların tesiri büyüktür. Bir zamanlar, ilâhiyât öğretim üyelerinin Doç. yahut Prof. olabilmeleri için, Bedüzzaman ve onun 6.000 küsur sayfayı bulan Risâle-i nur adlı eserleri aleyhinde konferans yahut makale bulunması şartı arandığını, hâdiseyi yaşayan hocalarımız anlatmaktadır.

**Dördüncü Grup ise;** maalesef Bedüzzaman'ın tabiriyle **'meşrebini çok beğenen bazı zâtlar ve hodgâm bazı sofi-meşrebler ve nefsi emmaresini tam öldürmeyen ve hubb-u câh vartasından kurtulamayan bazı ehl-i irşad ve ehl-i hak'tır.[3]** Bunların bir kısmı karanlık mihraklar tarafından desteklenmektedir. Bir kısmı ise tam Bedüzzaman'ın tarif ettiği insanlardır. Samimi Müslümandırlar; ancak Risale-i Nuru okumamışlardır ve yukarıdaki gruptan birinin itirazlarını tevil yoluyla işaret etmektedir. Hâlbuki işaret ettikleri kimselerden bazıları kendileri de cahillikle suçlamakta ve hatta tekfir etmektedir. Bedüzzaman Hazretleri, bu grubun, **'ileride, Risale-i Nur'a ve şakirtlerine karşı kendi meşreplerini ve mesleklerinin revacını ve etba'larının hüsn-ü teveccühlerini muhafaza niyetiyle itiraz edecekler, belki dehşetli mukabele etmek ihtimali var. Böyle hâdiselerin vukuunda, bizlere itidal-i dem ve sarsılmamak ve adavete girmemek ve o muarız taifenin de manevi reislerini çürütmek gerekir.'**[4]

Hâlbuki biz Nur talebeleri şuna inanıyoruz: **Şahsî araştırma ve tesbitlerime göre, asrımızın ferîd ve müceddid makamını ihrâz eden zat, Risâle-i Nurun şahs-ı ma'nevîsidir ve o şahs-ı ma'nevî adına onun tercümanı olan Bedüzzaman Said Nursi'dir.** Bu zatın, daha evvelki veya olsa dahi şu zamandaki bir kutb-ı a'zamın tasarrufu altına girmeye mecburiyeti yoktur. Zira kendisi kutb-ı a'zamlık makamının da üzerinde olan ferdiyyet makamını ihrâz eylemiştir. Vefâtından sonra onun bu manevî tasarrufunu, şahs-ı man'nevîyi temsil eden talebeleri devam ettirmektedirler. Mustafa Sungur, Mehmed Kırkinci Hoca Efendi gibi Nur Talebeleri, en az bir kutub kadar hizmet ettikleri halde, ferîd makamını ihrâz

---

eden Bediüzzaman ve Risâle-i Nur şahs-ı ma'nevîsinin tasarrufu altındadırlar. Bahsettiğimiz zatlar da, asrımızda yaşayan maneviyât reislerinin başlarında gelen şahsiyetlerdir.

Bediüzzaman'ın ferîd ve müceddidlik vazifesini ihrâz etmesi, asrımızda başka kutubların ve imâmın olmasına mani değildir. Ancak bilinse de, bilinmese de, kutb-ı a'zamın ve ferîd makamını ihrâz eden zatın manevî tasarrufundan manevî yardım almaktadırlar. Bu çeşit kutubların ve imamların başında Süleyman Hilmi Tunahan Efendi, Muhammed Zâhid Kotku ve Abdülhakîm Arvâsî gibi maneviyât erenleri gelmektedir. Ancak bu zatlar, günümüze kadar manevî tasarrufları devam eden Kutb-ı A'zam Abdülkâdir-i Geylânî yahut Şah-ı Nakşibend ve İmâm-ı Rabbânî gibi maneviyât reislerinin manevî tasarrufları altında hizmete devam etmektedirler.

Biz Nur Talebeleri olarak Bediüzzaman'ın şu tesbitine de aynen katılıyoruz:

**"Bu dürûs-u Kur'aniyenin dairesi içinde olanlar, allâme ve müçtehidler de olsalar; vazifeleri -ulûm-u imaniye cihetinde- yalnız yazılan şu Nurlar'ın şerhleri ve izahlarıdır veya tanzimleridir. Çünkü çok emarelerle anlamışız ki: Bu ulûm-u imaniyedeki fetva vazifesiyle tavzif edilmişiz. Eğer biri, dairemiz içinde nefsin enaniyet-i ilmiyeden aldığı bir his ile, şerh ve izah haricinde bir şey yazsa; soğuk bir muaraza veya nâkıs bir taklidcilik hükmüne geçer. Çünkü çok delillerle ve emarelerle tahakkuk etmiş ki: Risale-i Nur eczaları, Kur'anın tereşsuhatıdır; bizler, taksim-ül a'mal kaidesiyle, her birimiz bir vazife deruhte edip, o âb-ı hayat tereşsuhatını muhtaç olanlara yetiştiriyoruz!.." [5]**

Bunun en güzel misalini şu hadisede görüyoruz. Eş'arilere göre cüz'i iradeyi Allah yaratır. Çünkü bu emr-i itibari değildir ve mahlûktur; belki cüz'i iradedeki tasarruf kula aittir. Matürîdîlere göre ise cüz'i iradeyi Allah yaratmaz; çünkü bu emr-i itibaridir. Bediüzzaman Hazretleri bu ihtilafı zikrettikten sonra bu farklılığın terminolojide ihtilaf ibaret olduğunu Kader Risalesinde açıkça belirtmiştir. 'Cüz'-i ihtiyarînin üss-ül esası olan meyelan, Matürîdîce bir emr-i itibarîdir, abde verilebilir. Fakat Eş'arî, ona mevcut nazarıyla baktığı için abde vermemiş. Fakat o meyelandaki tasarruf, Eş'ariyece bir emr-i itibarîdir. Öyle ise o meyelan, o tasarruf, bir emr-i nisbîdir. Muhakkak bir vücud-u haricîsi yoktur.' [6] Dikkat edilirse meyelan ve tassarrufu arka akaya zikretmiştir. Böyle bir tercih Bediüzzaman gibi bir allamenin hakkıdır ve ehl-i sünnet dışında bir görüş değildir.

### **3. Ehl-i İmanın İhtilafı Tartışırken Riayet Etmesi Gereken Prensipler**

---

Bu konuda çok ciddi problemlerimizin olduğu aşikârdır. Önemle ifade edelim ki, "Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez." kaidesine, ehl-i velayet, gaybî olan şeyleri bildirilmezse bilmezler. **En büyük bir veli dahi, hasmının hakikî halini bilmedikleri için, haksız olarak mübareze etmesini Aşere-i Mübeşşere'nin (Cennetle müjdeli 10 sahabenin) arasındaki muharebe gösteriyor. Demek iki veli, iki ehl-i hakikat birbirini inkâr etmekle makamlarından sukut etmezler. Meğer bütün bütün zahir-i şeriata muhalif ve hatası zahir bir içtihad ile hareket edilmiş ola.'** [7]

Bu sebeple Müslümanların kendi aralarındaki tartışmalarda şu düsturlara riayet etmesi şarttır:

**Birincisi: "Öfkelerini yutabilenler ve insanlardan sadır olacak hataları affedebilenler."** diye Kur'an'ın hakiki müminler hakkındaki yüksek ahlak kaidesine riayet etmek.

**İkincisi:** Müslümanların avam tabakasının şeyhlerine karşı hüsn-ü zanlarını kırmamak ve böylece imanlarını sarsılmadan muhafaza etmek bütün Müslümanların asli vazifesidir. Hakiki ihlâs ve hakperestlik, Müslümanların kimden ve nereden olursa olsun istifade etmelerine taraftar olmaktır.

**Üçüncüsü:** Müslümanlar kendi meslek ve meşreplerine karşı yapılan haksız itirazlara karşı haklı fakat zararlı hiddetlerinden kaçınmak zorundadırlar. Aksi takdirde kazanan din düşmanları olacaktır.

**Dördüncüsü ve en önemlisi de;** dine ve dindarlara karşı olan ekibin ikisi de hak olan iki grubun veya cemaatin arasındaki husumetten istifade ederek, birinin silâhıyla, itirazıyla ötekini yaralayıp ve tenkit edip; ötekinin delilleriyle berikini çürütüp ikisini de yere vurmaya ve çürütmekten kaçınmalarıdır. Mesela eski bir Diyanet İşleri Başkanının haklı bile olsa, Süleyman Efendi hizmeti ile alakalı dindarlara olumsuz tutumu ile bilinen bir büyük gazetede yazı yazması ve yine bir tarikat erbabı Hoca efendinin Bediüzzaman ile alakalı Erzurum İlahiyat hocalarından birinin 20 noktada ehl-i sünnete muhalif gittiğini umumun dinlediği bir TV kanalında söylemesi gibi.

Onun için biz de, bu dört esasa binaen, muarızlara hiddet ve tehevürle ve mukabele-i bil misille karşılık vermemeliyiz. Yalnız gerçekleri müdafaa için barışçıl bir şekilde, itiraz edilen noktaları izah etmek ve cevap vermek vazifemizdir. Bu makalemizde hem 1950'li yıllarda necip Fazıl Kısakürek'in ve hem de onun şeyhinin itiraz ettiği bir meseleye cevap vereceğiz [8]

#### **4. Bediüzzaman'ın Gayr-i Müslimler ile Alakalı Mektubuna Yapılan İtirazlar ve Cevabı**

Başta Necip Fazıl olmak üzere bir kısım ehl-i imanın ve ehl-i tarikatın bu konudaki

---

itirazlarını nazik bir üslub ile izah etmek bizim vazifemizdir. Evvela bu mesele, başta izah ettiğimiz gibi, insanı ehl-i sünnetin dışına çıkaracak imanî meselelerden değildir; belki ehl-i sünnetin âlimleri arasında da tartışılan ve hakkında farklı görüşler bulunan bir mesele ve hatta meseleler topluluğudur. Sırasıyla meseleyi inceleyelim:

#### 4.1 Gayr-i Müslimlerin Çocuklarının Manevi Akıbeti Meselesi

Bu mesele Kur'an-ı Kerim'de geçen şu ayet sebebiyle İslam alimleri arasında tartışılmıştır: 'Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa, kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üslenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz.'[9]. Bu ayeti değerlendiren İslam âlimleri meseleyi hem fetret devri açısından ve hem de gayr-i Müslimlerin çocukları açısından değerlendirmişlerdir. Fetret devri meselesini biraz sonra inceleyeceğiz. Ehl-i sünnet âlimleri gayr-i Müslimlerin çocukları hakkında farklı görüşlere sahiptir. Bu konuda mesela İbn-i Kesir isimli büyük müfessir, müstakil bir Risale sayılabilecek uzunlukta müstesna bir tefsir kaleme almıştır.[10] Bunları özetleyelim.

**Birincisi:** Bir grup âlimler (Mu'tezile, Hanbeliler ve Malikilerin mütebahhirin ulemasının da içinde bulunduğu önemli bir Müslüman alimler topluluğu), bu çocukların ehl-i cennet olduklarını kabul ve kendilerine ispat etmişlerdir. Bu konuda onların görüşlerini destekleyecek çok sayıda hadisler vardır. Ancak bir tanesi önemlidir: Enes ibn Malik'ten nakledildiğine göre, Hz. Peygamber'e Müşriklerin çocuklarından sorulmuş ve cevap olarak şunu ifade etmiştir: 'Onlar cennet ehlinin hizmetkârlarıdır.'

**İkincisi:** Bir kısım İslam âlimleri ise onların babalarına tabi olduklarını ileri sürmüşler ve bu konudaki bazı hadisleri delil olarak getirmişlerdir. Hz. Aişe'nin naklettiği şu hadis bunların başında gelmektedir: 'Müşriklerin çocukları babaları ile birlikte.' Bu yorumu muhtaç bir hadistir. İsrarlı sorular üzerine Resulullah bir seferinde 'Allah onların amellerini ve hallerini herkesten daha iyi bilir' buyurmuştur.

**Üçüncüsü:** Bu konuda kesin bir hükme varmayıp meseleyi Allah'ın iradesine bırakmaktır (tevakkufluk). İmam-ı A'zam başta olmak üzere çoğu âlimler bu kanaattedirler. Bu konudaki en önemli dayanak İbn-i Abbas hadisidir. 'Allah onların amellerini ve hallerini herkesten daha iyi bilir'.

Bu arada bazı alimler bunların toprak olacaklarını beyan etseler de çoğunluk alimler yukarıda saydığımız görüşlerden birini tercih eylemişlerdir.

Bediüzzaman Hazretleri, bu kanaatleri değerlendirerek şu neticeye varmıştır: 'O musibet-i semaviyeden ve beşerin zalim kısmının cinayetinin neticesi olarak gelen felâketten (I. Ve II. Dünya Harplerinden) vefat eden ve perişan olanlar eğer onbeş yaşına kadar olanlar ise, ne dinde olursa olsun şehid hükmündedir. Müslümanlar gibi büyük mükâfat-ı maneviyeleri, o musibeti hiçe indirir.'[11] Burada iki kelimenin

---

açıklanması gerekmektedir: Birincisi: Şehittir demiyor belki şehit hükmündedir, bir nevi şehittir diyor. İkincisi: Bu cümleyle birinci ve ikinci görüşü bir nevi telif ediyor. Bunda da ehli- sünnetin dışına çıkmak gibi bir durum asla mevzubahis değildir. Unutmayalım ki, Allah yolunda cihad ederken öldürülen hakiki şehitler olduğu gibi, hükmen şehit sayılan mü'minler de vardır. Mü'minlerden yanarak, suda boğularak, karın sancısı, vebâdan ölen veya çocuk doğurmaktan gelen kırk günlük loğusa döneminde vefat edenler hükmen yani bir nevi şehit sayılır. Ancak, peygamberlik gibi şehitlerin de dereceleri vardır. Nice mübârek hastalıklar vardır ki, şehâdet gibi yüksek dereceleri kazandırır.

## **4.2 Fetret Devri İnsanlarının ve Özellikle de Fetret Devri Sayılabilecek Hallerdeki İnsanların ve Musibetzedelerin Hükümü**

Bu konu da İslam âlimleri arasında tartışılmıştır. Özellikle konuyu ikiye ayırmak icabetmektedir:

### **4.2.1 Birincisi: Fetret Devri İnsanlarının Hükümü**

Fetret kelimesinden kasıt, iki peygamber arasındaki meydana gelen ve Hakkın tebliğine engel olan uzun zaman dilimidir. Bazıları Hz. İsa'nın getirdiği dinin bozulması ile Resulullah Efendimize vahyin tebliği arasında geçen dönem gelir. Ancak, bu tabir bir peygamberin getirdiği dinin nurundan haberdar olmayan her fert ve her dönem için kullanılabilir. Bu dönemde yaşayan insanların sorumluluk sınırları hakkında itikat mezhepleri arasında az da olsa farklılık görülüyor.

Bu konuda dört ayrı görüş bulunmaktadır:

**Birincisi:** Maturidî ve Eşarî imamları, "Biz bir resul gönderinceye kadar tazip etmeyiz. (azap verici olmayız)" meâlindeki âyet-i kerimeye dayanarak Fetret devri insanların tebliğ edici bir peygamber gelmeden sorumlu olmadıkları kanaatindedirler. Ancak Maturidilere göre, fetret, iman için değil amel için geçerlidir. Eş'ariler ise, peygamber gelmeyen bir kavim için hiçbir sorumluluk da olamayacağını savunmuşlardır.

**İkincisi:** Bunların tebliğ ulaşmasa da sorumlu olacaklarına dair görüştür ki, İbn el-Kayyim başta olmak üzere bazı âlimler bu kanaattedirler.

**Üçüncüsü:** Bunlar hakkında kararı Allah'a bırakmak (tevakkuf) şeklindeki görüştür.

**Dördüncüsü ise:** Fetret ehlinin kıyamet günü yeniden imtihana tabi olacakları ve bunun neticesine göre muamele görecekleri şeklindeki görüştür. Selef-i salihin bu kanaattedirler.[12]

Bunların durumu ile alakalı şu hadisi zikr etmeden geçemeyeceğiz: 'Resulullah şöyle buyurmuştur: Dört grup vardır ki, onlar kıyamet günü kendilerini mazur



---

göstereceklerdir: Hiçbir şey duymayan sağırlar; Gel-git akıllı ahmaklar; aşırı yaşlılar; fetret devrinde ölen insanlar. Sağırlar derler ki, Yarab! İslamiyet geldi ama biz bir şey duymadık. Gel-git akıllılar diyecek ki, İslamiyet geldi ama benim üzerime çocuklar pislik atıyorlardı. Yaşlılar diyecek ki, İslamiyet geldi ama bir şey anlayamadık. Fetret devrinde ölenler diyecek ki, Yarab! Bize peygamber hiç gelmedi. Bunlar cehenneme de girseler, Allah orayı onlar için bir nevi cennete çevirir. '[13]

Önemle ifade edelim ki, bu dört görüşten birini tercih etmek insanı ehl-i sünnet dairesinden çıkarmaz. Zaten Bediuzzaman da bu konuda farklı bir görüş beyan eylememiştir.

#### **4.2.2 Fetret Devri Sayılabilecek Hallerdeki İnsanların Hükmü**

Gelelim asıl tartışma konusuna yani Fetret Devri sayılabilecek hallerdeki insanların hükmüne. Tartışmanın asıl temeli şu sorunun cevabıdır: Acaba Hz. Peygamber'den sonra fetret devri olur mu? Ayrıca Hak dinden haberdar oldukları halde onun hidayetinden nasip alamayan veya gelen Hak din ile alakalı doğru bilgilere ulaşamayan insanların hükmü nasıldır?

İslam âlimlerinin çoğunluğu Hz. Peygamber'den sonra fetret devrinin olamayacağı yönünde izahlar getirmişlerdir. Fakat İmam-ı Gazali'nin başını çektiği bir grup âlimler farklı kanaattedirler. Son zamanlarda Muhammed Abduh ve bazı âlimler de aynı kanaati savunmuşlardır. Bu konuda İmam-ı Gazali'yi dinleyelim: 'Derim ki, Allah'ın rahmeti cehennem azabına çarpılsalar bile, geçmiş ümmetlere de şamildir. Zira cehennem azabının da şiddetlisi vardır, hafifi vardır. Diyebilirim ki, zamanımızda Bizans sınırları içinde kalan Hıristiyanların ve Türkistan'daki Türklerin çoğu, inşallah özellikle de bu memleketlerin uzaklarında bulunanlar bu rahmete mazhar olanlardır. Zira bunları üç gruba ayırmak mümkündür:

**Birincisi:** Hz. Muhammed'in ismi bile kendilerine asla ulaşmamış olanlardır ki, bunlar mazurdurlar.

**İkincisi:** Kendilerine Hz. Muhammed'in hem ismi ve hem de sıfatları ulaştığı ve kendileri de İslam ümmetine komşu yahut bizzat birlikte yaşadıkları halde inkâr edenlerdir ki, bunlar inkârcı kâfirlerdir. Bediüzzaman Hazretleri bunlar hakkında şunları demektedir: 'Eğer o felâketi gören zalimler ise ve beşerin perişanîyetini ihzar eden gaddarlar ve kendi menfaati için insan âlemine ateş veren hodgâm, alçak insî şeytanlar ise, tam müstahak ve tam adalet-i Rabbanîyedir. '[14]

**Üçüncüsü:** Yukarıdaki iki derece arasında kalanlardır ki, bunlara Hz. Muhammed'in ismi ulaşmıştır; ancak özellikleri ve sıfatları tam ulaşmamıştır. Çocukluklarından itibaren onun yalancı bir peygamber olduğu telkin edilmiştir. Bana göre bunlar da birinci grup hükmündedir. '[15]

Bediüzzaman Hazretleri de bu kanaati benimseyerek şöyle demektedir:

---

**"Onbeşinden yukarı olanlar, eğer masum ve mazlum ise, mükâfatı büyüktür; belki onu Cehennem'den kurtarır. Çünkü âhîrzamanda madem fetret derecesinde din ve din-i Muhammedî'ye (A.S.M.) bir lâkaydlık perdesi gelmiş ve madem âhîrzamanda Hazret-i İsa'nın (A.S.) din-i hakikîsi hükmedecek, İslâmiyetle omuz omuza gelecek. Elbette şimdi, fetret gibi karanlıkta kalan ve Hazret-i İsa'ya (A.S.) mensub Hristiyanların mazlumları çektikleri felâketler, onlar hakkında bir nevi şehadet denilebilir. Hususan ihtiyarlar ve musibetzedeler, fakir ve zaîfler, müstebid büyük zalimlerin cebr ü şiddetleri altında musibet çekiyorlar."**[16]

Dikkat edilirse fetret devri demiyor; bilakis 'fetret derecesinde' diyerek meseleyi vuzuha kavuşturuyor. Kaldı ki, bu görüşü tercih etmekle ne İmam Gazali ve ne de Bediüzzaman'ın ehl-i sünnet dışına çıkmadıklarını, zira bu meselenin doğrudan imanın şartlarıyla alakadar olmayıp içtihadî bir mesele olduğunu daha evvel belirtmiştik.[17]

## **5. Bediüzzaman Hazretleri Kâfirler İçin olan Cehennem Azabını ve Cihadı asla inkâr etmemiştir**

Maalesef bazı insanlar meseleyi o kadar çarpıtmaktadırlar ki, nerdeyse Bediüzzaman Hazretlerinin kâfirler için olan Cehennem Azabını ve Cihadı inkâr ettiğini ve Anzakları bile (Risale-i Nur'da hiç geçmediği halde) şehit ilan ettiğini ileri sürmüşlerdir. Doğrudur, bazı ehl-i dalalet grupları ve başta hem Lahoriye koluyla ve hem de Kadiyani koluyla bütün Ahmediye Cemaati maalesef hem cihadı ve hem de ebedi cehennem azabını inkâr etmişlerdir. Halbuki bu ehl-i dalalet gruplara en iyi cevabı yine Bediüzzaman vermiş bulunmaktadır. Onuncu Söz, Meyve Risalesi ve 29. Söz bunun şahididir. Burada sadece bir tek tesbitiyle yetineceğiz:

'Şefkat yüzünden, esasat-ı İslâmiyenin haricindeki bid'at ve dalalet yollarına sapanları çeviren bir hakikattir

Şefkat-i insaniye, merhamet-i Rabbaniyenin bir cilvesi olduğundan; elbette rahmetin derecesinden aşmamak ve Rahmeten-lil-âlemîn Zât'ın (A.S.M.) mertebe-i şefkatinden taşmamak gerektir. Eğer aşsa ve taşsa o şefkat, elbette merhamet ve şefkat değildir; belki dalalete ve ilhada sirayet eden bir maraz-ı ruhî ve bir sekam-ı kalbîdir. Meselâ: Kâfir ve münafıkların Cehennem'de yanmalarını ve azab ve cihad gibi hâdiseleri kendi şefkatine sığdırmamak ve tevile sapmak; Kur'anın ve edyan-ı semaviyenin bir kısm-ı azîmini inkâr ve tekzib olduğu gibi, bir zulm-ü azîm ve gayet derecede bir merhametsizliktir. Çünkü masum hayvanları parçalayan canavarlara himayetkârane şefkat etmek, o bîçare hayvanlara şedid bir gadir ve vahşi bir vicdansızlıktır. Ve binler müslümanların hayat-ı ebediyelerini mahveden ve yüzer ehl-

---

i imanın sû'-i akibetine ve müdhiş günahlara sevkeden adamlara şefkatkârane tarafdar olmak ve merhametkârane cezadan kurtulmalarına dua etmek, elbette o mazlum ehl-i imana dehşetli bir merhametsizlik ve şeni' bir gadirdir.'[18]

## 6. Netice

Bedüzzaman'ın kelâmda müceddid, mu'asırları arasında mümtâz bir yeri olan müfessir, yüzlerce hadisi, senedleriyle birlikte nakledecek kadar muhaddis ve kısaca akranlarının fevkinde bir islam âlimi ve dahi olduğunda, dost ve düşmanları ittifak halindedirler. Gerçekten Bedüzzaman'ın, İslamî ilimlerin temelini teşkil eden ve içlerinde "Mirkât" gibi İslam nazarî hukukuna ait usul-ı fıkıh metni; islam felsefesi ve kelâm hakkında Adududdin El-Îcî tarafından kaleme alınmış müstesna bir eser olan "Mevâkıf"; Mantık ilminin özeti demek olan "Süllem" ve benzeri 90 çeşit kitabı hâfızasına aldığı, bunları üç ayda bir evrad gibi tekrar ettiği ve Arap Dilinin en mükemmel lügati olan "Kamus"u "Sin" harfine kadar kelimesi kelimesine ezberlediği, çok iyi bilinen ilmî cihetlerindedir. Bu kesbî gayrete bir de Allah'ın ihsânı demek olan muhâkeme, zekâ ve vebî diğer vasıflar eklenince, mu'asırları tarafından "Bedüzzaman" yani zamanın eşsiz bir allâmesi unvanıyla vasıflandırılmaması için hiç bir sebep kalmamıştır.

Bedüzzaman'ın diğer İslam âlimlerinden en ayırıcı özelliği, asırlarca islam âlimleri arasında ihtilâf vesilesi olmuş ve bir türlü halledilememiş bir kısım itikadî meseleleri, asrımızın insanının anlayışına uygun olarak farklı bir metotla izah edebilmesidir. Buna ilim ve san'at asrı olan asrımızdaki bir kısım felsefî meseleleri de eklerseniz, Bedüzzaman gibi bir allâmeye ve Risâle-i Nur gibi bir Kur'an tefsirine olan ihtiyacı daha iyi takdir edersiniz.

Burada bir tespitimi belirtmek istiyorum: Asrımızın mümtaz âlim ve müfessirlerinden olan Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili adlı eserini mütâla'a ettim. O büyük allâmenin, bütün ilmî vukufuna ve aklî dirayetine rağmen, 21 meselede son sözü söyleyemediğini ve söylese dahi ancak İslamî ilimler alanında belli bir mertebeye ulaşmış insanların ona muhatap olabileceğini gördüm. Bu meselelerin, ruhun mahiyeti ve ispatı, kader meselesi, haşrin ispatı, mi'racın cesetle mi ruhla mı gerçekleştiği meselesi, Allah'ın isbatı ve benzeri itikada ait meseleler olduğunu sadece hatırlatmakla yetiniyorum.

Hâlbuki Bedüzzaman, ölümden sonra tekrar dirilmek demek olan haşir meselesini, İbn-i Sina gibi bir dâhinin "Haşir aklî metodlarla anlaşılabilir bir mesele değildir; nasıl nakledildiyse öyle iman ederiz" demesine rağmen, 10. Söz adını verdiği eserde öylesine izah ve isbat etmiştir ki, neticede

**"Bu eserimi idrâk ve iz'anla iki defa mütâla'a et; eğer haşir meselesini iki kere iki dört eder derecesinde anlamazsan, gel iki parmağını gözüme sok" hükmünü, okuyanın vicdanı tefessuh etmemek şartıyla, bir tahdis-i nimet olarak ilan etmektedir[19].**

---

Bu sebeple bu makalemizde zikrettiğimiz konu itiraz edilen noktalardan sadece birisinin cevabıdır. Allah'ın izni ve yardımıyla Bediüzzaman'ın eserlerinde beyan ettiği hakikatlerin ehl-i sünnet dairesinde ve Kur'an'ın ruhuna sadık olduğunu bütün yönleriyle ispat eylemeye hazırız. Rahmetli Osman Yüksel'in tabiriyle "**Türkiye'de, her teşekkürün, vatanını seven herkesin, önünde hürmetle durması lâzım gelen bir kuvvet vardır: Said Nursi ve talebeleri**".

**Prof.Dr. Ahmet Akgündüz, Bilinmeyen Bir Dahi Bediüzzaman Said Nursi, Hayat Yayınları**

### **Kaynaklar:**

- [1] Bediuzzaman Said Nursi, *İşârât el-İ'câz*, (İstanbul: Envar, 2004), sh. 41-2.
- [2] Bediuzzaman Said Nursi, *Sünühat*, sh. 41-2.
- [3] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, (İstanbul: Envar, 2004), sh. 195-96.
- [4] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 195-96.
- [5] Bediuzzaman Said Nursi, *Mektubât*, (İstanbul: Envar, 2004), sh. 426.
- [6] Bediuzzaman Said Nursi, *Sozler*, (İstanbul: Envar, 2004), sh. 467.
- [7] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 195-96.
- [8] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 195-96.
- [9] Kur'an, 17: 15.
- [10] Ibn-i Kesir, *Tefsir al-Kur'an al-Azim, İsra 15. Ayetin Tefsiri*. Bu arada Fahreddin Razi'nin *Et-Tefsir al-Kebir* adlı eserine, İmam Suyuti'nin *el-Tefsir bil-Me'sur* adlı kıymetli kitabına, *Tefsir el-Meragi'ye*, Alusi'nin *Ruh el-Maani* adlı eserine ve Muhammed ibn Aşur'un kıymetli tefsirine bakılabilir. Meseleyi ilgili ayetin tefsirinde açıkladıklarından ayrıntılı dipnot verme ihtiyacı duymadık.
- [11] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 111-12..
- [12] Konunun ayrıntılı izahı için başta İbn-i Kesir'in tefsiri olmak üzere İsra Suresinin 15. Ayeti ile alakalı eserlere müracaat edilebilir.
- [13] El-Beyhaki, *Kitab el-I'tikad'ında hadisi nakletmekte ve isnadının sahih olduğunu soylemektedir*.
- [14] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 111-12.
- [15] İmam Gazali, *Faysal el-Tefrika beyn el-İslam ve el-Zındıka*, Paris, 1983, sh. 38-39.
- [16] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 111-12..
- [17] Konuyla alakalı daha ayrıntılı bilgi isteyenler şu kaynakları da inceleyebilirler: Cemil Abid, *Masir Eh el-Fetreh fil-Ahireh*, *Ummul-Kura Seri'at Fakültesi Dergisi*, c. 18, Sy. 38, sh. 295 vd.; ayrıca *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, *Fetret Maddesi*.
- [18] Bediuzzaman Said Nursi, *Kastamonu Lahikası*, sh. 75-76.
- [19] Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler*, 10. Söz.